

Odkaz:

Rozsudek Soudního dvora ze dne 2. února 1988, Vincent Blaizot proti Université de Liège a dalším, věc 24/86, Recueil 1988, s. 398¹

Klíčová slova:

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Tribunal de première instance de Liège – Belgique. Zákaz diskriminace – Přístup k vysokoškolskému vzdělávání – Vracení bezdůvodně zaplaceného poplatku

Předmět:

Rozhodnutí o předběžné otázce týkající se zejména výkladu článku 7 Smlouvy o EHS

Skutkové okolnosti:

(Část „Skutkové okolnosti“ není převzata.)

Právní otázky:

- ¹ Usnesením ze dne 27. ledna 1986, došlým kanceláři Soudního dvora dne 30. ledna 1986, položil předseda Tribunal de première instance de Liège na základě článku 177 Smlouvy o EHS předběžnou otázku týkající se zejména výkladu článku 7 této smlouvy s cílem vyřešit problém týkající se finančních podmínek stanovených pro přístup na univerzity.
- ² Tato otázka byla vznesena v rámci řízení o předběžném opatření, zahájeného panem Vincentem Blaizotem a šestnácti dalšími žalobci v původním řízení (dále jen „žalobci“) proti odmítnutí Univerzity v Lutychu, Katolické univerzity v Lovani, Svobodné univerzity v Bruselu a Univerzity Notre-Dame de la Paix v Namur (dále jen „žalované“) vrátit dodatečné zápisné („minerval“), které žalobci zaplatili přede dnem 13. února 1985, tj. dnem vyhlášení rozsudku Gravier (292/83, Recueil, s. 606). V průběhu tohoto řízení žalované navrhy, aby do řízení přistoupil jako další účastník belgický stát.
- ³ Ze spisu vyplývá, že všichni žalobci jsou francouzskými státními příslušníky, kteří jakožto studenti získali povolení k pobytu umožňující jim pobývat v Belgii výhradně za účelem vysokoškolského studia veterinárního lékařství. Studium tohoto oboru zahrnuje první studijní cyklus („candidature“) v délce tří let a druhý studijní cyklus („doctorat“) v délce tří let. Za každý akademický rok byli povinni kromě zápisného, které musí zaplatit všichni studenti, zaplatit i dodatečné zápisné jakožto osobní příspěvek na provozní výdaje, který není vyžadován od studentů belgické státní příslušnosti. Na základě různých královských nařízení o používání dodatečného zápisného se jeho výše za akademický rok pohybuje od 80 000 do 265 000 BFR.
- ⁴ Soudní dvůr ve výše uvedeném rozsudku ze dne 13. února 1985 rozhodl, že uložení poplatku, zápisného či dodatečného zápisného, studentům, kteří jsou státními příslušníky jiných členských států, jako podmínky přístupu k odbornému vzdělávání

---

¹ Jednací jazyk: francouzština

v situaci, kdy takový poplatek není uložen domácím studentům, představuje diskriminaci na základě státní příslušnosti, zakázanou článkem 7 Smlouvy.

⁵ Po vyhlášení výše zmíněného rozsudku se žalobci podáním návrhu na předběžné opatření domáhali vrácení zaplacených částek dodatečného zápisného. Na jednání bylo řízení o předběžných opatřeních přerušeno až do doby přijetí prováděné změny příslušných belgických právních předpisů. Tato změna byla provedena belgickým zákonem ze dne 21. června 1985 o vzdělávání (*Moniteur belge* ze dne 6. července 1985).

⁶ Podle tohoto zákona se dodatečné zápisné vybrané od 1. září 1976 do 31. prosince 1984 v žádném případě nevrací, s výjimkou toho, které bylo vybráno od žáků a studentů, kteří jsou státními příslušníky členských států Společenství a kteří absolvovali odborné vzdělávání. Posledně uvedené částky budou vráceny na základě soudních rozhodnutí vydaných na základě žalob na vrácení podaných k soudům přede dnem 13. února 1985, tj. dnem vyhlášení výše uvedeného rozsudku Gravier.

⁷ Vnitrostátní soud přerušil řízení a položil Soudnímu dvoru tuto otázku:

„Spadají finanční podmínky přístupu k vysokoškolskému vzdělávání poskytovanému v rámci prvního studijního cyklu („candidature“) a druhého studijního cyklu („doctorat“) oboru veterinárního lékařství do rozsahu působnosti Smlouvy o EHS ve smyslu jejího článku 7, co se týče jak akademického roku 1985-1986, tak i akademických roků 1979 až 1985?“

⁸ Pro podrobnější popis právního rámce, skutkových okolností věci v původním řízení a písemných vyjádření předložených Soudnímu dvoru se odkazuje na zprávu k jednání. Tyto údaje ze spisu jsou dále převzaty pouze v míře nezbytné pro úvahy Soudního dvora.

⁹ Nejprve je třeba uvést, že vnitrostátní soud svou jedinou otázkou nastoluje v podstatě dva různé problémy:

- prvním problémem je, zda vysokoškolské studium veterinárního lékařství spadá pod pojem odborného vzdělávání, v důsledku čehož by dodatečné zápisné vybírané od studentů, kteří jsou státními příslušníky jiných členských států a kteří si přejí zapsat se ke studiu tohoto oboru, představovalo diskriminaci na základě státní příslušnosti, zakázanou článkem 7 Smlouvy o EHS;
- druhým problémem je, zda je v případě kladné odpovědi takto poskytnutý výklad platný pouze pro období po vyhlášení rozsudku, nebo zda platí i pro minulost.

K pojmu odborného vzdělávání

¹⁰ Co se týče prvního problému nastoleného vnitrostátním soudem, je třeba poznamenat, že z belgických právních předpisů týkajících se uložení dodatečného zápisného vyplývá, že toto zápisné platí pouze zahraniční studenti, včetně studentů ze zemí Společenství. Toto nerovné zacházení se zahraničními studenty na jedné straně a belgickými studenty na straně druhé je tedy založeno na státní příslušnosti.

11 Takové nerovné zacházení, jako je to, které je předmětem projednávané věci, musí
být považováno za diskriminaci zakázanou článkem 7 Smlouvy o EHS, pokud spadá
do rozsahu působnosti této smlouvy. V tomto ohledu je třeba konstatovat, jak již
Soudní dvůr rozhodl ve výše uvedeném rozsudku ze dne 13. února 1985, že
podmínky přístupu k odbornému vzdělávání do působnosti Smlouvy spadají.

12 Je proto třeba přezkoumat, zda pod odborné vzdělávání spadá vysokoškolské
studium veterinárního lékařství.

13 Žalované a Belgické království v tomto ohledu tvrdí, že pojem odborného vzdělávání
ve smyslu článku 128 Smlouvy o EHS se netýká vysokoškolského vzdělávání, jehož
povaha je čistě akademická, nýbrž učňovského vzdělávání. Pokud jde o
vysokoškolské studium v Belgii, v žádném případě nelze za odborné vzdělávání
považovat vzdělávání zajišťované v rámci prvního studijního cyklu („candidature“),
neboť k výkonu povolání musí student získat závěrečný diplom, který je udělován až
po ukončení druhého studijního cyklu („doctorat“).

14 Komise tvrdí, že studium zajišťované na belgických univerzitách tvoří součást
odborného vzdělávání ve smyslu článku 128 Smlouvy o EHS. Společně s žalobci se
domnívá, že neexistuje „akademické vzdělání“ na jedné straně a „odborné vzdělání“
na straně druhé, nýbrž jen jedno odborné vzdělání, jehož se dosahuje v rámci
akademického vzdělávání zajišťovaného vysokými školami.

15 S ohledem na tuto názorovou neshodu je třeba nejprve připomenout, že, jak již
Soudní dvůr rozhodl ve svém výše uvedeném rozsudku ze dne 13. února 1985, každá
forma vzdělávání, která je přípravou k dosažení kvalifikace pro určité povolání,
řemeslo či zaměstnání, nebo která umožňuje získání zvláštní způsobilosti k výkonu
takového povolání, řemesla či zaměstnání, spadá pod odborné vzdělávání bez ohledu
na věk a úroveň vzdělávání žáků či studentů, a to i tehdy, zahrnuje-li vzdělávací
program část všeobecného vzdělávání.

16 Při zkoumání toho, zda vysokoškolské studium splňuje tyto požadavky, je třeba
rozdílet mezi otázkou, zda se vysokoškolské studium nemůže svou povahou
vymykát odbornému vzdělávání ve smyslu práva Společenství, a otázkou, za jakých
podmínek je takové studium přípravou k dosažení kvalifikace pro určité povolání,
řemeslo či zaměstnání, nebo umožňuje získání zvláštní způsobilosti k výkonu
takového povolání, řemesla či zaměstnání.

17 Co se týče první otázky, je třeba poznamenat, že ani ustanovení Smlouvy, a zvláště
článek 128, ani cíle, které tato ustanovení, zejména ustanovení týkající se volného
pohybu osob, sledují, nenaznačují, že by pojem odborného vzdělávání měl být
omezen tak, aby vylučoval veškeré vysokoškolské vzdělávání. Ve všech členských
státech se uznává, že cílem určitých oborů vysokoškolského studia je právě připravit
studenty tím, že jim zprostředkovávají určité znalosti a schopnosti na akademické
úrovni, k pozdějšímu výkonu určitých odborných činností. K tomu dále přistupuje
skutečnost, že Evropská sociální charta, jejímiž smluvními stranami většina
členských států je, zahrnuje ve svém článku 10 vysokoškolské vzdělávání mezi různé
formy odborného vzdělávání.

18 Je rovněž třeba mít na zřeteli, že mezi členskými státy existují v tomto ohledu
významné rozdíly a že některé studijní obory, které náležejí k vysokoškolskému

vzdělávání v jedněch členských státech, k němu nenáleží v jiných členských státech. Omezení pojmu odborného vzdělávání na vzdělávání jiné než vysokoškolské by proto vedlo k nerovnostem v uplatňování Smlouvy v jednotlivých členských státech.

19 Co se týče otázky, zda je vysokoškolské studium přípravou studentů k dosažení kvalifikace pro určité povolání, řemeslo či zaměstnání nebo zda umožňuje získat zvláštní způsobilost k výkonu takového povolání, řemesla či zaměstnání, je třeba zdůraznit, že tak tomu je nejen v případech, kdy je na základě závěrečné zkoušky přímo udělena kvalifikace k výkonu určitého povolání, řemesla či zaměstnání, která tuto kvalifikaci předpokládají, ale také potud, pokud studium umožňuje získání zvláštní způsobilosti, tj. v případech, kdy student potřebuje získané znalosti k výkonu povolání, řemesla či zaměstnání, byť není získání těchto znalostí pro tento účel právními a správními předpisy vyžadováno.

20 Je třeba konstatovat, že vysokoškolské studium tyto podmínky obecně splňuje. Jinak je tomu pouze v případě některých zvláštních studijních programů, které jsou vzhledem ke svým specifickým rysům určeny pro osoby, které si přejí spíše prohloubit své všeobecné znalosti, než vstoupit do pracovního života.

21 K okolnosti, že je vysokoškolské vzdělávání rozděleno do dvou cyklů – v případě Belgie „candidature“ a „doctorat“ – nelze přihlížet. Ukončení druhého cyklu potvrzené diplomem o ukončeném vysokoškolském vzdělání totiž předpokládá ukončení prvního cyklu, takže je třeba na oba dva cykly společně nahlížet jako na jediný celek a není možné rozlišovat mezi cyklem, který nespadá pod odborné vzdělávání, a cyklem, který pod tento pojem spadá.

22 Žalované tvrdí, že uložení dodatečného zápisného je odůvodněno kategorickými požadavky vyššího zájmu, mezi něž je třeba zahrnout přežití belgických vysokoškolských institucí. Tyto instituce by byly zrušením dodatečného zápisného, v důsledku čehož by značně vzrostl příliv zahraničních studentů do Belgie a nepřipustně se tak zvýšily jejich finanční náklady, ohroženy. Usnesení Rady ze dne 25. června 1980, kterým se schvaluje obecná zpráva Výboru pro vzdělávání zřízeného usnesením Rady a ministrů školství zasedajících v Radě ze dne 9. února 1976 o akčním programu v oblasti vzdělávání (Úř. věst. C 38, s. 1), zahrnuje pokyny pro přiměřený výklad příslušných ustanovení Smlouvy o EHS.

23 Je pravdou, že Rada ve výše uvedeném usnesení obecně souhlasila s tím, aby členské státy přijímaly vhodná opatření k udržení účinků početního omezení stanoveného v jiných členských státech na příliv studentů v rozumných mezích. Účelem takového zásadního prohlášení však není, a nemůže být ani jeho důsledkem, umožnit členskému státu přijímat opatření, jež by zakládala diskriminaci zakázanou článkem 7 Smlouvy o EHS.

24 Z toho vyplývá, že na otázku vnitrostátního soudu, co se týče prvního nastoleného problému, je třeba odpovědět tak, že vysokoškolské studium veterinárního lékařství spadá pod pojem odborného vzdělávání, v důsledku čehož dodatečné zápisné vybírané od studentů, kteří jsou státními příslušníky jiných členských států a kteří si přejí zapsat se ke studiu tohoto oboru, představuje diskriminaci na základě státní příslušnosti, zakázanou článkem 7 Smlouvy o EHS.

K časovým účinkům výkladu pojmu odborného vzdělávání

- 25 Žalobci a Komise v tomto ohledu zdůrazňují, že výkladové rozsudky vydané v rámci řízení o předběžné otázce mají v zásadě zpětný účinek. Výkladem článku 7 Smlouvy o EHS podaným ve výše uvedeném rozsudku ze dne 13. února 1985 se vnitrostátní soudy proto musí řídit také v případě žádostí o přijetí do kurzů odborného vzdělávání v období od 1. září 1976 do 31. prosince 1984. Členský stát nemůže přijmout zákon, který by vedl k omezení časových účinků takového rozsudku, pokud Soudní dvůr v onom rozsudku o takovém omezení nerozhodl.
- 26 Žalované naproti tomu zdůrazňují, že výše uvedený rozsudek ze dne 13. února 1985 představuje nový vývoj v právu Společenství a že by dopady tohoto rozsudku byly značné, kdyby měl vyvolávat účinky již od 1. září 1976. Situace je tedy srovnatelná se situací ve věci 43/75 (Defrenne, rozsudek ze dne 8. dubna 1976, Recueil, s. 455).
- 27 V této souvislosti je třeba připomenout judikaturu Soudního dvora (viz zejména rozsudek ze dne 27. března 1980, 61/79, Amministrazione delle finanze dello Stato v. Denkavit italiana, Recueil, s. 1205), podle níž výklad právní normy Společenství podaný Soudním dvorem při výkonu pravomoci, kterou mu přiznává článek 177 Smlouvy, objasňuje a upřesňuje v případě potřeby význam a dosah této právní normy, jak musí být nebo měla být chápána a používána od okamžiku jejího vstupu v platnost. Z toho vyplývá, že takto vyložená norma může a musí být použita soudem i na právní vztahy vzniklé a založené před rozsudkem, jímž je rozhodnuto o žádosti o výklad, pokud jsou splněny mimo jiné podmínky pro předložení sporu týkajícího se použití uvedené právní normy příslušným soudům.
- 28 Jen výjimečně mohou okolnosti přimět Soudní dvůr, jak uznal ve výše uvedeném rozsudku ze dne 8. dubna 1976, k tomu, aby na základě obecné zásady právní jistoty, která je vlastní právnímu řádu Společenství, omezil možnost všech zúčastněných osob dovolávat se ustanovení, jehož výklad podal, za účelem zpochybnění právních vztahů založených v dobré víře. Takové omezení lze podle ustálené judikatury Soudního dvora připustit pouze v samotném rozsudku, jímž se rozhoduje o žádaném výkladu.
- 29 V této souvislosti je třeba poukázat na to, že tímto rozsudkem se poprvé rozhoduje o otázce, zda lze na vysokoškolské vzdělávání nahlížet jako na součást odborného vzdělávání ve smyslu článku 128 Smlouvy o EHS.
- 30 Při rozhodování o tom, zda omezit, nebo neomezit časovou působnost rozhodnutí, je podle judikatury Soudního dvora (viz zejména výše uvedený rozsudek ze dne 8. dubna 1976) třeba vzít v úvahu, že praktické důsledky každého soudního rozhodnutí sice musí být pečlivě zváženy, ale není možné zajít tak daleko, aby byla snížena objektivita práva a bylo ohroženo jeho budoucí použití z důvodu dopadů, které může mít soudní rozhodnutí na minulost.
- 31 Tento rozsudek představuje vývoj, pokud jde o zahrnutí vysokoškolského studia pod pojem odborného vzdělávání ve smyslu práva Společenství. Jak již Soudní dvůr konstatoval ve svém výše uvedeném rozsudku ze dne 13. února 1985, společná politika odborného vzdělávání uvedená v článku 128 Smlouvy o EHS se postupně rozvíjí. Pouze na základě tohoto rozvoje se stalo možným nahlížet i na

vysokoškolské studium, jež je přípravou na výkon řemesla či povolání, jako na vzdělávání spadající pod pojem odborného vzdělávání ve smyslu práva Společenství.

32 Co se týče vysokoškolského vzdělávání, odráží se tento rozvoj ostatně v jednání Komise. Z dopisů, jež Komise zaslala Belgii v roce 1984, totiž vyplývá, že v té době nepovažovala uložení dodatečného zápisného za odporující právu Společenství. Teprve 25. června 1985 oznámila Komise při neformální schůzce s odpovědnými zástupci belgických ministerstev školství, že své stanovisko změnila. Ještě o dva dni později, tj. více než čtyři měsíce po vydání výše uvedeného rozsudku ze dne 13. února 1985, prohlásila na zasedání výboru pro vzdělávání zřízeného při Radě, že ještě neuzavřela své úvahy ohledně této záležitosti, tj. že si ještě neučinila přesný názor na důsledky vyplývající z tohoto rozsudku, v němž se ostatně, jak bylo uvedeno, rozhodovalo o technickém vzdělávání.

33 Zejména tento postoj Komise mohl vést zúčastněné kruhy v Belgii k důvodné domněnce, že vnitrostátní právní předpisy v této oblasti jsou v souladu s právem Společenství.

34 Za těchto okolností brání naléhavé důvody právní jistoty tomu, aby byly zpochybněny právní vztahy, jejichž účinky se v minulosti vyčerpaly, pokud by takové zpochybnění narušilo se zpětnou účinností systém financování vysokoškolského vzdělávání a mohlo by mít nepředvídatelné následky pro řádné fungování vysokoškolských institucí.

35 Na otázku položenou vnitrostátním soudem, co se týče druhého nastoleného problému, je tedy třeba odpovědět tak, že, pokud jde o přístup k vysokoškolskému studiu, není možné dovolávat se přímého účinku článku 7 Smlouvy o EHS na podporu nároků týkajících se dodatečného zápisného bezdůvodně zaplaceného v dobách přede dnem vydání tohoto rozsudku, ledaže jsou těmi, kdo se jej dovolává, studenti, kteří podali žalobu k soudu nebo obdobnou stížnost před tímto datem.

K nákladům řízení

36 Výdaje vzniklé Belgickému království, Spojenému království a Komisi Evropských společenství, které předložily Soudnímu dvoru vyjádření, se nenahrazují. Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před vnitrostátním soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud.

Z těchto důvodů

SOUDNÍ DVŮR

o otázce, kterou mu usnesením ze dne 27. ledna 1986 předložil předseda Tribunal de première instance de Liège, rozhodl takto:

- 1) **Vysokoškolské studium veterinárního lékařství spadá pod pojem odborného vzdělávání, v důsledku čehož představuje dodatečné zápisné vybírané od studentů, kteří jsou státními příslušníky jiných členských států a kteří si přejí zapsat se ke studiu tohoto oboru, diskriminaci na základě státní příslušnosti, zakázanou článkem 7 Smlouvy o EHS.**

- 2) **Pokud jde o přístup k vysokoškolskému studiu, není možné dovolávat se přímého účinku článku 7 Smlouvy o EHS na podporu nároků týkajících se dodatečného zápisného bezdůvodně zaplaceného v dobách přede dnem vydání tohoto rozsudku, ledaže jsou těmi, kdo se jej dovolává, studenti, kteří podali žalobu k soudu nebo obdobnou stížnost před tímto datem.**